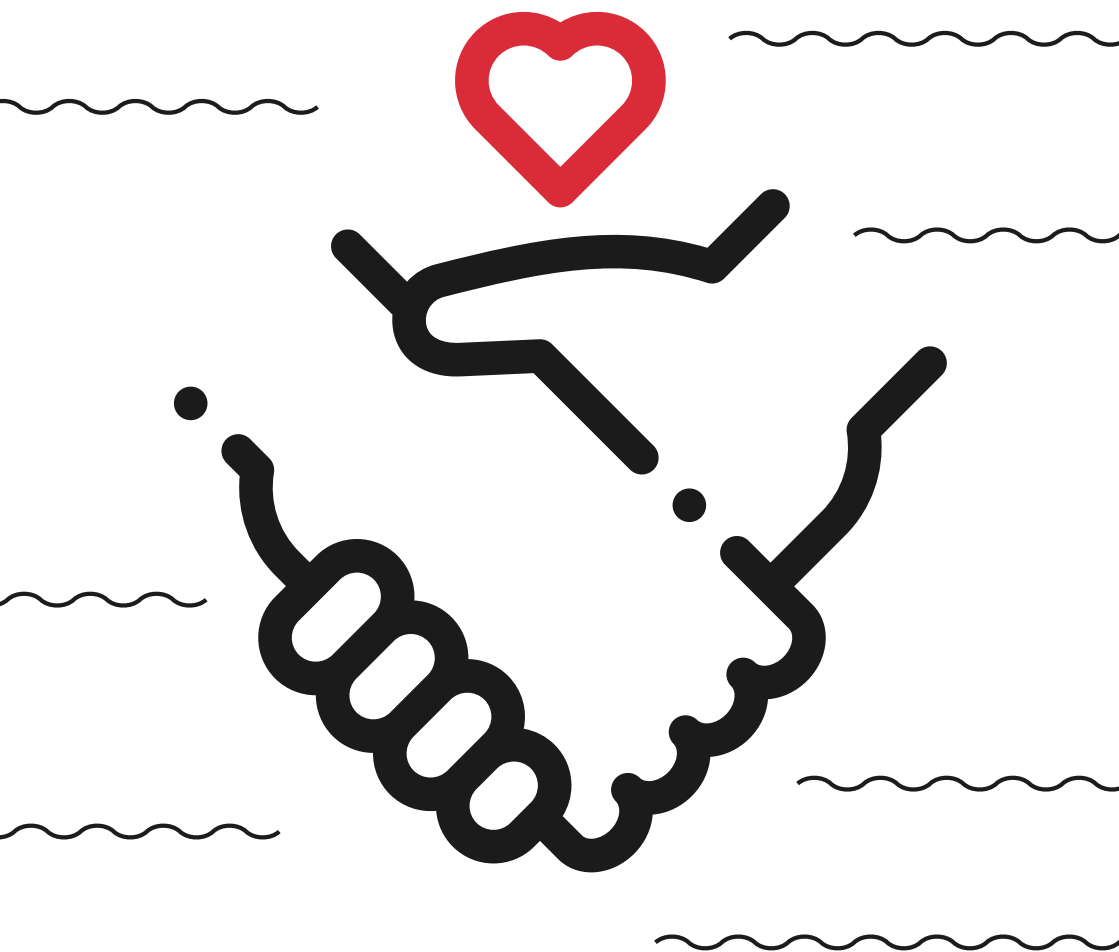

nie-lekcje o nie-tolerancji

SPIS TREŚCI

DEMOKRACJA OD WSZYSTKIEGO?.....2

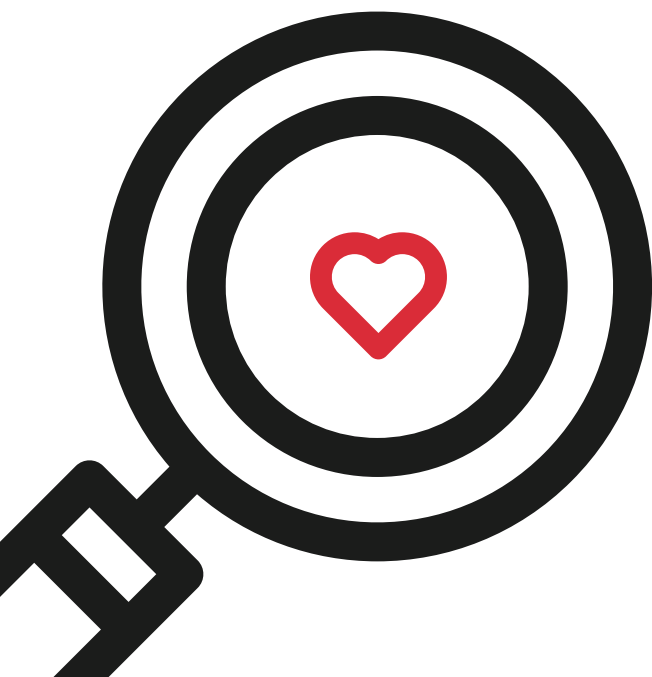
CYTATY.....6

JAŚ I KRZYŚ.....10

KOSZULKI.....19

SŁOWA KTÓRE RANIĄ.....23

WIZUALNA BIOGRAFIA.....28

DEMOKRACJA DO WSZYSTKIEGO?

Temat: Refleksja nad istotą demokracji i tożsamości

Czas: 30 minut

Wiek grupy: 12+ lat

Wielkość grupy: 10 - 30 osób

Materiały: Przygotowana wcześniej kartka, podkładka i długopis

- Cel:**
- Przetestowanie dobrych i złych stron demokratycznego podejmowania decyzji
 - Wskazanie obszarów, w które nie powinno się ingerować

- Metody:**
- Eksperyment
 - Dyskusja

PRZEBIEG

1 Rozejrzyj się po sali i z udawanym krytycyzmem, jednym tchem powiedz:

Jakoś tu strasznie kolorowo. Aż oczy bolą! Estetyka jest niezwykle ważna.

Więc, żeby pracowało nam się w tej sali lepiej musimy coś z tym zrobić. Demokratycznie wybierzmy kolor i zacznijmy się ubierać zgodnie z naszą decyzją.

Potem od razu podejź do pierwszej osoby i poproś o podanie ulubionego koloru. Zapisz na kartce, i bez jakiegokolwiek dyskusji podejź do kolejnej, i kolejnej. Aż zbierzesz dane od wszystkich.

Kiedy skończysz, podlicz głosy i zapisz wyniki na tablicy. Zapisz, ile osób głosowało i jaki kolor wygrał, jaką ilością głosów. (Zazwyczaj jest tak, że najpopularniejszy kolor zdobywa kilka głosów, czasami różnica „wygranego” i przegranego wynosi tylko jeden głos.)

Następnie stanowczym tonem powiedz:

Zatem od jutra wszyscy przychodzimy w ubraniach w kolorze...

Tak zdecydowaliśmy w demokratycznym głosowaniu.

Następnie, po krótkiej chwili na ostudzenie ewentualnych emocji, zapytaj czy wszystkim osobom podoba się taki pomysł. Dopytaj, co budzi ich sprzeciw.

Zbierz odpowiedzi. Zazwyczaj pojawiają się odpowiedzi typu:

- Nie lubię tego koloru.
- Dlaczego nam ktoś to narzuca!
- Przecież tak mało osób zagłosowało za tym kolorem, więc dlaczego reszta ma się w niego ubierać.

Zapytaj czy uważają, że głosowanie było niedemokratyczne? Jeśli nie będą w stanie zaprzeczyć — powiedz, że pod względem głosowania było wszystko jak najbardziej w porządku. Każda osoba miała głos i wybrano tą opcję, na którą oddano najwięcej głosów.

Możesz także dopytać osoby, których ulubiony kolor „wygrał” głosowanie, czy podoba im się to, że inni będą ubierać tak jak oni. Często można wtedy usłyszeć głosy, że to niedobrze, gdyż wybierając określony kolor chcieli się odróżnić, a nie być tacy jak inni.

Dopytaj, co (jeśli sama nie procedura głosowania) nie podoba się grupie w tym eksperymencie.

Jeśli nie padnie wprost taka odpowiedź, możesz po chwili dyskusji, zapytać czy sam temat głosowania był dla nich ważny. Czy przypadkiem nie został odgórnie narzucony?

Po potwierdzeniu, że rzeczywiście propozycja głosowania nad wyborem koloru, w który mają się ubierać została narzucona, zapytaj czym dla nich jest możliwość ubierania się w to co lubią? Czy inne osoby powinny o tym decydować?

Zapytaj o inne podobne cechy, które stanowią część naszej tożsamości.

2 Podsumuj, stwierdzeniem, że demokracja jest bardzo dobrym, stosowanym od pokoleń sposobem podejmowania w państwach szeregu decyzji. Jednak, jak widać dzięki temu ćwiczeniu, ta metoda nie powinna być stosowana do kwestii

dotyczących najistotniejszych spraw dla konkretnych jednostek. To człowiek powinien móc korzystać ze swoich fundamentalnych praw i wolności, które nie mogą być ograniczone nawet przez demokratyczną decyzję większości. Nie można zdecydować o tym, kto ma jaki kolor skóry, co ma myśleć, w co wierzyć, jak wygląda, czy o tym jakie ma pasje, ulubione sporty czy gry. Takie narzucenie woli większości nie byłoby, ani skuteczne, ani usprawiedliwione.

Współczesna definicja demokracji oznacza bowiem wolę większości przy zachowaniu praw mniejszości. A w tym eksperymencie większość z osób w naszej grupie należy do jakiejś „kolorystycznej” mniejszości.

UWAGA

Jeśli grupa ma problem ze zrozumieniem dlaczego jednak większość nie powinna mieć prawa decydowania o wszystkim, możesz powiedzieć, że każda osoba ma większość cech, które są mniejszościowe. Czasami to jest kolor oczu czy włosów, czasami hobby, pochodzenie, czasami wrodzony talent, zdolność czy sprawność fizyczna. Sprawny władca, polityk, przywódca za pomocą odpowiednio dobranych i narzuconych głosowań jest w stanie uderzyć w większość osób.

PYTANIE DO PRZEMYŚLENIA:

Czy ważniejsza jest wygoda, komfort osoby patrzącej na inną osobę czy grupę czy możliwość wyrażenia siebie, pokazania swej osobowości np. poprzez ubiór?

CYTATY

Temat: Refleksja nad tym jak łatwo używamy nieprawdziwej oceny innych osób oraz wprowadzenie pojęcia stereotypu

Czas: 30 minut

Wiek grupy: 12+ lat

Wielkość grupy: 10 - 30 osób

Materiały: Przygotowana wcześniej definicja stereotypu (np. zapisana na arkuszu papieru)

Cel:

- Poznanie działania stereotypu
- Poznanie negatywnego wpływu stereotypu na jednostkę

Metody:

- Praca indywidualna
- Dyskusja

PRZEBIEG

Uwaga dla osoby prowadzącej: celem tego ćwiczenia jest wzbudzenie emocji, doprowadzenie do tego, by osoby uczestniczące osobiście odczuły, w jaki sposób język, jakim się posługujemy, działa na ludzi.

1 Powiedz osobom uczestniczącym, że za chwilę odczytasz zestaw cytatów. Po odczytaniu każdego cytatu, daj chwilę (ok. 5 sekund) na indywidualne zastanowienie się, kogo mogą opisywać. Nie omawiaj jednak z grupą tych pomysłów, przechodź do kolejnych zdań. Nie pozwól osobom uczestniczącym na głośne komentarze.

Ważne, aby ta część ćwiczenia przebiegła w ciszy i skupieniu.

CYTATY:

Leniwi. Czas u nich płynie wolno.

Odbierają pracę zarobkową lokalnej ludności.

Fabryka pięknych dziewczyn.

Smutni i pozbawieni pewności siebie.

Nie myją się

Buraki ze wsi.

Zdrajcy i uciekinierzy.

Prosty i niewykształcony naród.

Dla nich nie liczy się rodzina. Nimi rządzą pieniądze, a dobra materialne to ich
jedyny cel w życiu.

Kradną i są niezwykle przebiegli.

Widząc ich instynktownie sprawdzam, gdzie mam portfel.

Pijacy i bezdomni.

Zacofany kraj, w którym panuje analfabetyzm i komunizm.

Śmierdzące i brudasy.

Kobiety myją naczynia lepiej niż zmywarka.

Brutalni rasiści i antysemita.

Śpią w samochodach i sikają po bramach.

Wszyscy noszą futra i dużo gotują.

Zakompleksieni, uważają, że mają same wady.

Ubierają się w łachmany.

2 Zapytaj osoby uczestniczące, czy wiedzą kogo dotyczą powyższe opisy. Nie pytaj jednak o publiczne podawanie odpowiedzi.

Powiedz grupie, że wszystkie opisy dotyczyły Polaków. Wszystkie cytaty są prawdziwe. To opinie o Polakach i Polkach, pochodzące od różnych osób, z różnych kultur i stron świata znalezione na zagranicznych forach internetowych.

3 Porozmawiaj z grupą o odczuciach, jakie pojawiły się podczas tego ćwiczenia. Możesz zadać grupie następujące pytania:

- Jak się czujecie po wysłuchaniu wszystkich opisów i opinii?
- Jakie emocje pojawiły się u was, kiedy dowiedzieliście/dowiedziałyście się, że są to opinie o Polakach i Polkach?
- Co myślicie o przedstawionych opiniach, czy zgadzacie się z nimi?

4 Podsumuj ćwiczenie, mówiąc, że powyższe stwierdzenia są stereotypami i uprzedzeniami. Możesz wykorzystać poniższą definicję.

Stereotypem nazywamy uproszczone przekonania dotyczące grupy społecznej lub jej członkini/członka, wyróżnionych na podstawie jednej cechy, np. płci, wieku, narodowości, wyznania, orientacji psychoseksualnej i in.

Stereotyp przypisuje pewne cechy, zachowania, role społeczne wszystkim członkiniom / członkom grupy społecznej, której dotyczy, zacierając przy tym różnice indywidualne pomiędzy tymi osobami.

Stereotypy zatem są rozpowszechnionymi w danej grupie opiniami i przekonaniami, których obiektami są inne grupy społeczne czy kulturowe.

Możesz podać cechy stereotypów, nawiązując do odczytanych cytatów:

- ▶ Proste, nadmiernie upraszczają świat
- ▶ Trudne do zmiany, trwałe, sztywne
- ▶ Formułowane na podstawie nieprawdziwych, obiegowych informacji
- ▶ Przekazywane za pomocą różnych kanałów, często nieformalnych
- ▶ Nabywane w procesie socjalizacji, „z pokolenia na pokolenie”
- ▶ Oporne na niezgodne z nimi informacje – działają jak filtr, przyjmują głównie treści zgodne ze stereotypem, potwierdzające go.

2 Na koniec zapytaj czy łatwo zmienić to, w jaki sposób inne osoby na nas patrzą? Możesz odwołać się odczytanych wcześniej cytatów. Czy mamy łatwy wpływ na obraźliwe opinie o nas jako Polkach i Polakach?

Podsumuj, mówiąc, że stereotypy są czymś, co łatwo może zatruć relacje między ludźmi a bardzo trudno ich się pozbyć. Warto więc nie traktować innych na podstawie jednej cechy a lepiej poznać osobę jako złożoną całość i dopiero na tej podstawie oceniać, kim tak naprawdę jest.

ŹRÓDŁO

To zmodyfikowana wersja ćwiczenia zamieszczonego w materiale: Anna Dąbrowska, Piotr Skrzypczak, *Dotknięci przez nienawiść, zapomnieni przez prawo. Materiał edukacyjny do pracy z grupą*. Amnesty International, Warszawa 2016.

JAŚ I KRZYŚ

Temat: Refleksja nad potocznym rozumieniem równości przed prawem oraz równości szans

Czas: 40 minut

Wiek grupy: 12+ lat

Wielkość grupy: 10 - 30 osób

- Materiały:**
- Powielone wersje życiorysu Jasia i Krzysia wraz z pytaniami — by każda z grup mogła swobodnie ją przeczytać
 - Wydrukowane cztery obrazki przedstawiające różne koncepcje równości
 - Samoprzylepne kartki

- Cel:**
- Refleksja nad praktycznym funkcjonowaniem idei równości
 - Obalenie mitów nt. równości i jej przeciwdziałania

- Metody:**
- Praca z tekstem
 - Dyskusja
 - Analiza obrazków

PRZEBIEG

1 Powiedz, że za chwilę podzielisz grupę na dwa zespoły. Każdy zespół otrzyma historię jednego chłopca. Zadaniem obu zespołów jest przeczytanie historii i zastanowienie się, co powinno się wydarzyć, aby chłopiec, o którym czytacie, mógł zrealizować swoje marzenie.

2 Rozdaj zespołom historie chłopców. Dobrze by w każdej z grup było nie więcej niż 5-6 osób. W przypadku większej ilości osób, utwórz dwie lub trzy grupy dla każdego z przypadków.

Poproś także o przeczytanie pytań pod historiami.

3 Poproś najpierw grupę Krzysia a potem Jasia o krótką opowieść o życiu chłopca. Niech będzie opowiedziana własnymi słowami a nie odczytana z kartki. Ważne jest to, co zostało zapamiętane.

Zapytaj o marzenia chłopców. Kiedy okaże się, że są takie same na tablicy napisz na górze: „Studia na Oxfordzie - PRAWO DO EDUKACJI!”. Po lewej stronie napisz Krzysia a po prawej Jaś.

4 Zapytaj czy, chłopcy mają takie same prawa. Gdzie to jest zapisane? Jeśli padnie odpowiedź, że w Konstytucji czy innych ważnych dokumentach, postaw między nimi znak równości.

5 Wspólnie zastanówcie się, który z chłopców ma szansę spełnić swoje marzenie. Pod ich imionami przyklejcie kartki z pomysłami, jaka instytucja mogłaby pomóc. Najprawdopodobniej pod imieniem Krzysia będzie pusto, za to pod imieniem Jasia znajdują się, m.in.: rodzice, szkoła, pomoc społeczna, bursa szkolna, stypendium, przyjaciele, kolonie, wycieczki szkolne, przedszkole dla sióstr Jasia, darmowy internet, biblioteka, itp.

Zapytaj, które z tych działań są zależne od państwa/władzy. Powiedz, że w przypadku rozmowy o prawach człowieka interesuje nas tylko ten aspekt. Zdejmij kartki „rodzice”, „przyjaciele” czy „prywatna fundacja” (to ważne wsparcie jednak zależy nie od systemu, ale od otaczających nas dobrych ludzi, na co zazwyczaj nie mamy wpływu).

Policzcie, po której stronie jest więcej kartek. Dlaczego? Zapytaj, jaki jest punkt wyjścia i czy chłopcy są podobni? Co ich różni?

6 Zwróć uwagę na pojęcie RÓWNOŚĆ.

Pojęcie równość można rozumieć dwojako: równość przed prawem i równość w zaspakajaniu potrzeb.

To pierwsze oznacza, że **KAŻDA** osoba jest traktowana przez prawo w **IDENTYCZNY** sposób, ta druga, że efekt działań państwa ma doprowadzić do równego korzystania z tych praw czyli **RÓWNEGO** zaspokojenia **POTRZEB**.

Równość to nie identyczność, a równość w zaspakajaniu potrzeb - równy ma być efekt.

7 Na koniec zaprezentuj cztery rysunki. Wspólnie przedyskutujcie, który rysunek w najlepszym stopniu obrazuje pojęcie równości.

PROPOZYCJE KOMENTARZY DO KAŻDEGO Z OBRAZKÓW:

RYSUNEK 1

Sytuacja wyjściowa. Ludzie są różni, ale to nie od nich zależy. Jedni rodzą się w bogatych, a inni w biednych rodzinach. Jedni są wysocy, inni niscy. Ale każdy chce spojrzeć dalej (zajrzeć przez płot), czyli móc zaspokoić swoją potrzebę.

RYSUNEK 2

Jaki ma skutek matematyczne podejście do równości - każdemu tyle samo? Czy udaje się zaspokoić potrzeby? Czy to jest sprawiedliwe?

RYSUNEK 3

Jeśli spojrzymy na podstawowy cel, jakim jest zaspokojenie potrzeb (czyli zajrzenie przez płot), to wsparcie dwóch chłopców nie musi być identyczne. Może być różne. Ważne, by każdy z nich zajrzał dalej.

Ważne, by zauważyć, że wyższy (Krzyś) także otrzymuje wsparcie (np. poprzez istnienie systemu edukacji).

RYSUNEK 4

Czasami zdarza się, że niższy chłopiec dostaje olbrzymie wsparcie i zaczyna górować nad tym początkowo wyższym. To rozwiązanie jest także niesprawiedliwe - znów cel (zaspokojenie potrzeby) nie jest równy. To rodzi bunt tych, którzy zostają niżej.

Podsumowanie: współczesne podejście do równości oznacza to, że patrzymy na cel naszych działań, a nie na narzędzia (ilość skrzynek), za pomocą których do niego dążymy.

Życie Krzysia

Krzyś urodził się w Warszawie. Mieszka na osiedlu nad Wisłą, bardzo blisko Centrum Nauki Kopernik, do którego Krzyś uwielbia przychodzić. Ma nawet wykupiony tam karnet.

Jego rodzice, tak samo jak dziadkowie są wykładowcami na Uniwersytecie Warszawskim. Mama zajmuje się matematyką, a tata fizyką.

W domu Krzysia regały uginają się od książek, zarówno polskich, jak i zagranicznych. Rodzice, dbając o rozwój Krzysia często rozmawiają z nim po angielsku, żeby szlifował język.

Przynajmniej dwa razy w roku Krzyś jeździ z rodzicami za granicę, głównie do wielkich europejskich miast. Odwiedzają tam muzea i parki rozrywkowo-naukowe.

Czasami rodzice zabierają Krzysia na konferencje naukowe. Krzyś, mimo że nie wszystko rozumie, uwielbia tam jeździć.

Ulubione hobby Krzysia to oglądanie popularno-naukowych wykładów w internecie. Robi to całymi wieczorami.

Krzyś chodzi do prywatnej szkoły, która oferuje ciekawe kółka zainteresowań. Bierze w nich udział. Najbardziej lubi to o nazwie „Fizyka w praktyce”, podczas którego robią eksperymenty.

Wielkim marzeniem Krzysia jest studiowanie na Oxfordzie, a być może kiedyś zdobycie nagrody Nobla w dziedzinie fizyki.

Pytania:

- Czy chłopiec jest pod opieką dobrych nauczycieli/nauczycielek?
 - Czy chłopiec może rozwijać swoje kompetencje językowe?
 - Czy łatwo jest chłopcu rozwijać swoją pasję poza zajęciami szkolnymi?
 - Czy chłopiec odwiedza miejsca (muzea, wystawy, laboratoria fizyczne), które poszerzają jego wiedzę o element praktyczny?
 - Czy chłopiec ma dostęp do wybitnych książek z dziedziny fizyki?
 - Czy najbliższa rodzina chłopca ma kontakty, które mogą ułatwić mu wyjazd np. za granicę?
 - Czy chłopiec ma swobodny dostęp do internetu?
-

Życie Jasia

Jaś mieszka w niewielkim miasteczku na skraju Puszczy Białowieskiej, niedaleko granicy z Białorusią (ok. 250 km od Warszawy).

Jego rodzina składa się z mamy i dwóch młodszych siostr. Tata zginął w wypadku samochodowym pięć lat temu. Mama Jasia nie pracuje zawodowo, ponieważ musi się opiekować Jasiem i siostrami. Czasami, żeby dorobić, zastępuje koleżankę na nocnych zmianach w piekarni.

Dom Jasia choć czysty jest bardzo ubogi. Nie ma pieniędzy na drogie książki. Jaś ma komputer, ale często występuje problem z dostępem do internetu. Czasami brakuje go tygodniami.

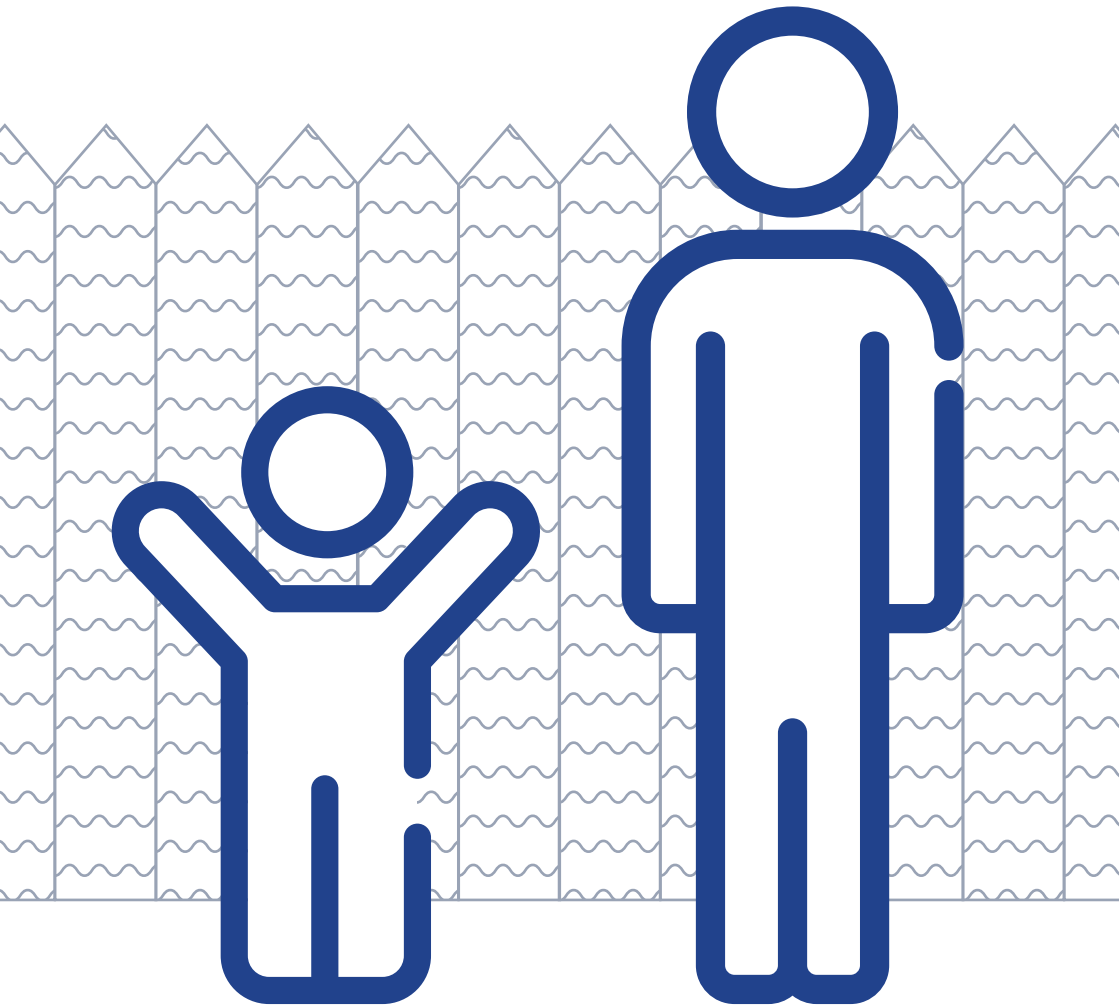
Wakacje Jaś spędza u dziadków na wsi, pomagając im w pracy w polu. Dzięki temu rodzina może zrobić nieco zapasów na zimę.

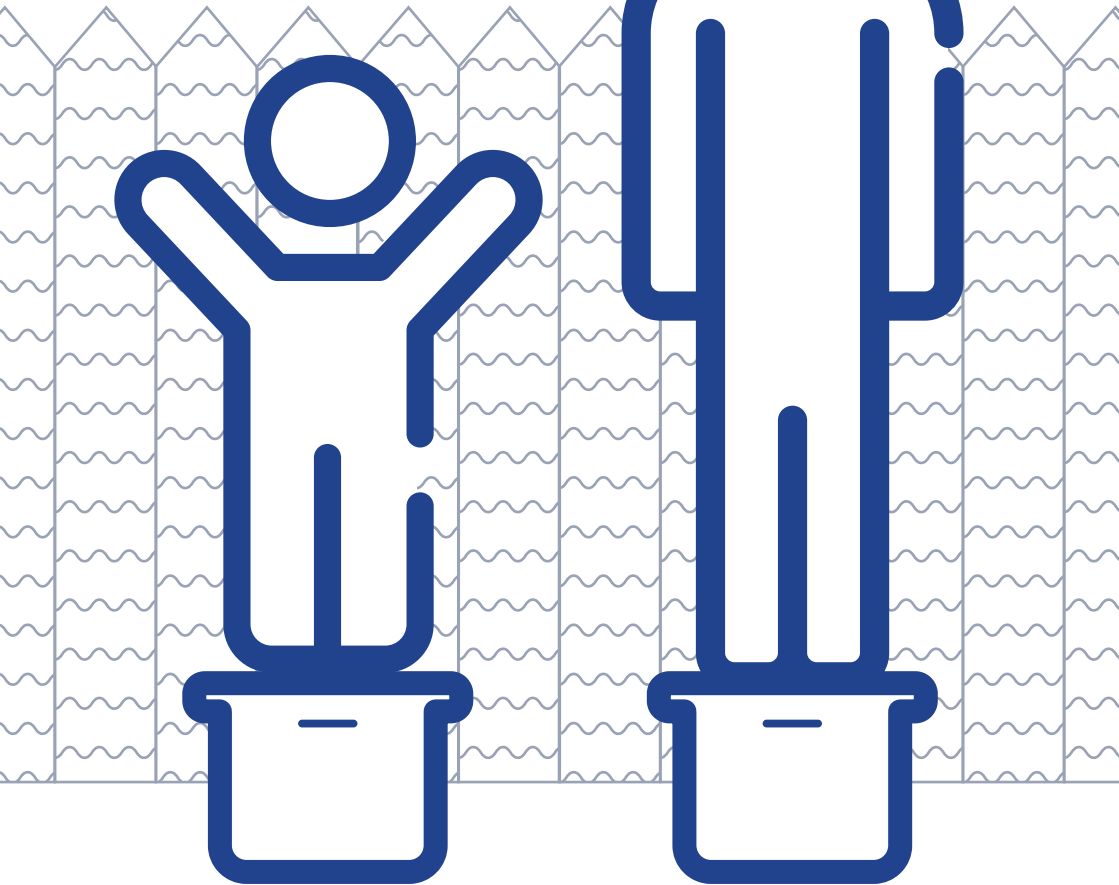
Szkoła Jasia znajduje się w miasteczku, w którym mieszka. Pan od fizyki co prawda jest pasjonatem, ale zajęcia odbywają się w sali od polskiego - ze względu na braki lokalowe. Najpoważniejszym wyzwaniem, które czeka wkrótce Jasia to wybór liceum. To dobre znajduje się 70 kilometrów od miasteczka.

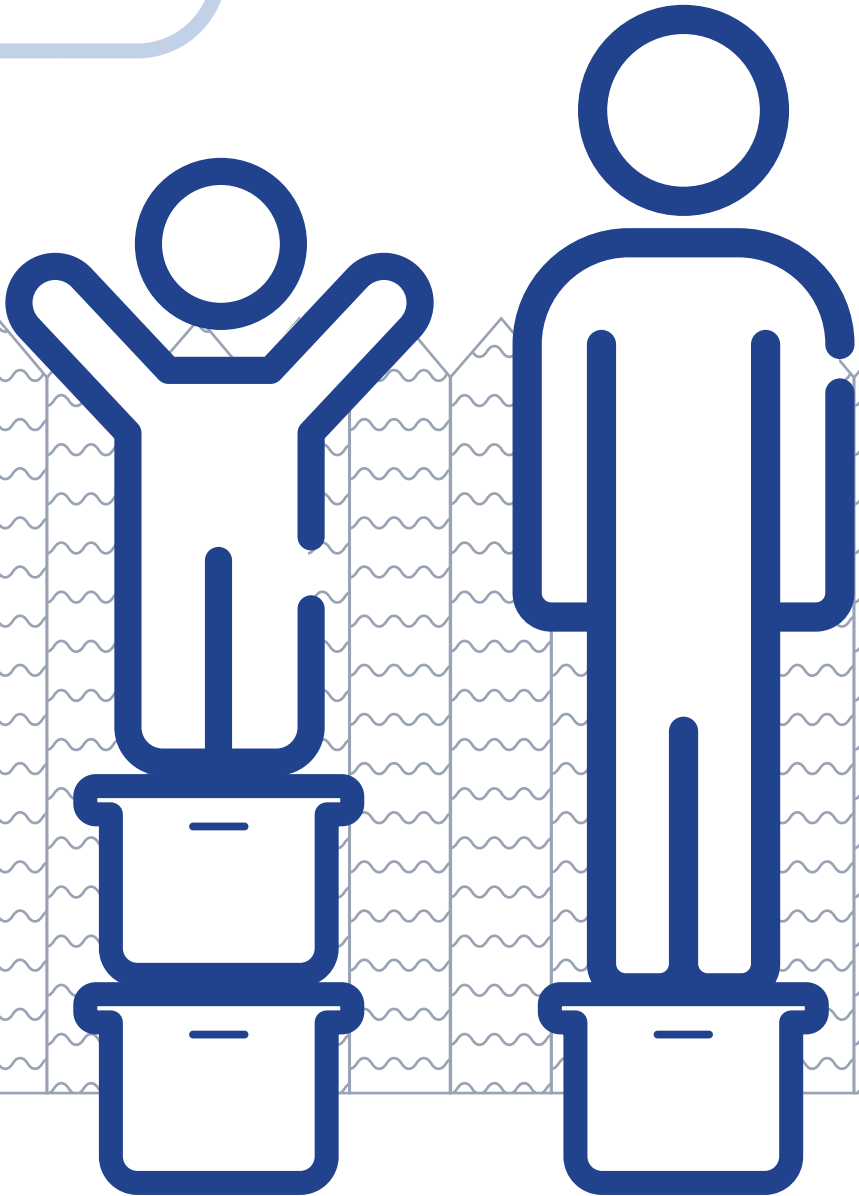
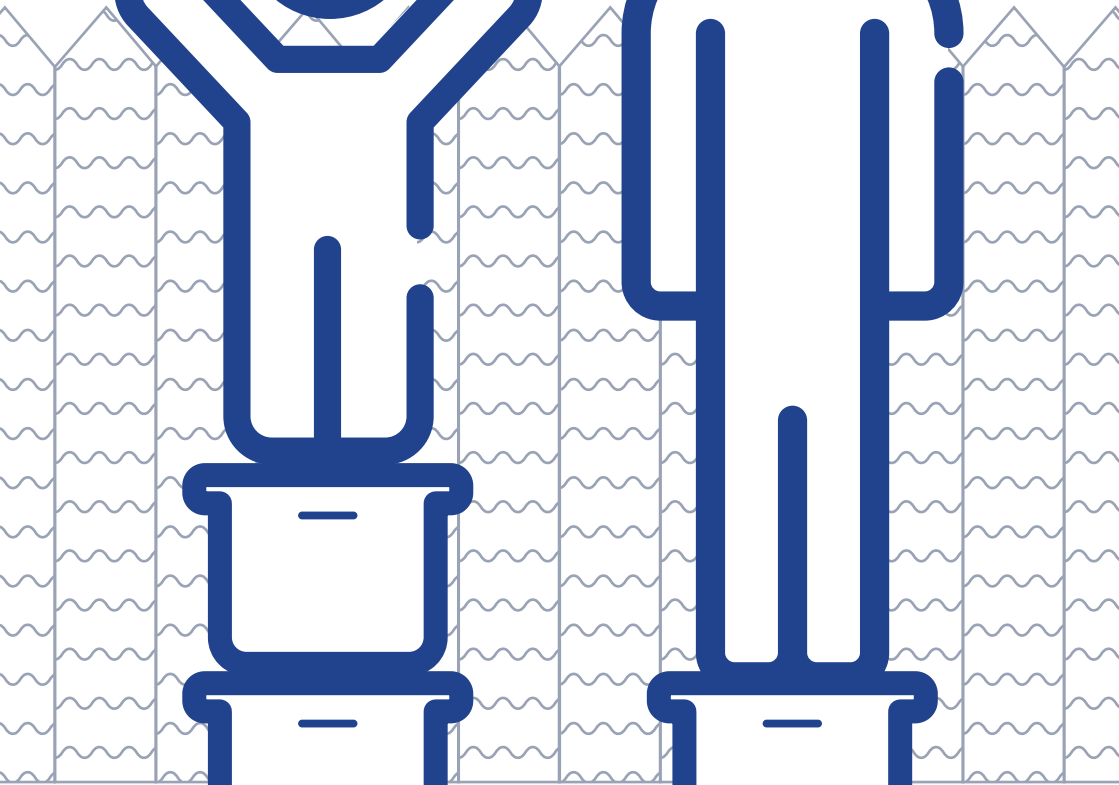
Marzeniem Jasia jest studiowanie na Oxfordzie, a być może kiedyś zdobycie nagrody Nobla w dziedzinie fizyki.

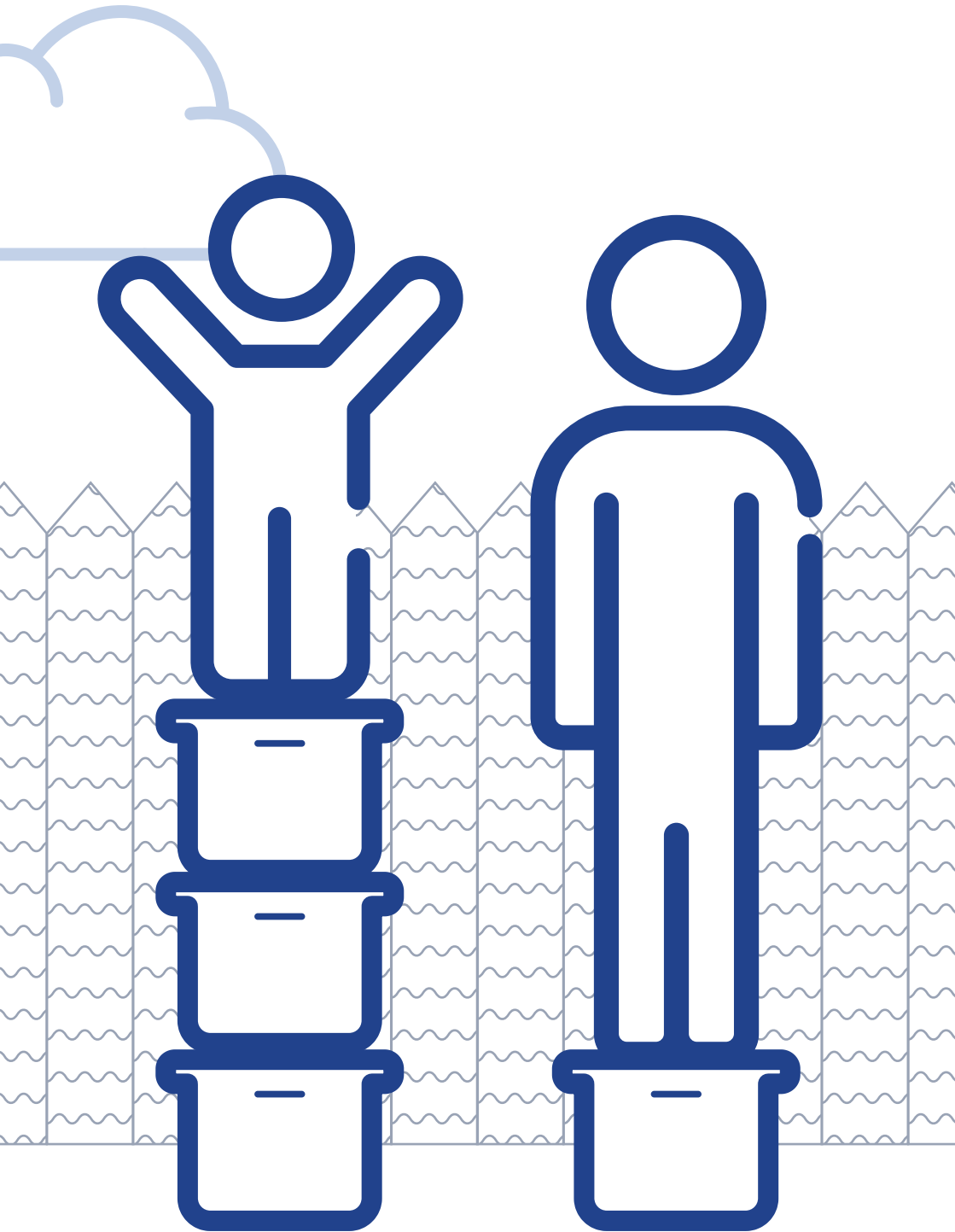
Pytania:

- Czy chłopiec jest pod opieką dobrych nauczycieli/nauczycielek?
- Czy chłopiec może rozwijać swoje kompetencje językowe?
- Czy łatwo jest chłopcu rozwijać swoją pasję poza zajęciami szkolnymi?
- Czy chłopiec odwiedza miejsca (muzea, wystawy, laboratoria fizyczne), które poszerzają jego wiedzę o element praktyczny?
- Czy chłopiec ma dostęp do wybitnych książek z dziedziny fizyki?
- Czy najbliższa rodzina chłopca ma kontakty, które mogą ułatwić mu wyjazd np. za granicę?
- Czy chłopiec ma swobodny dostęp do internetu?

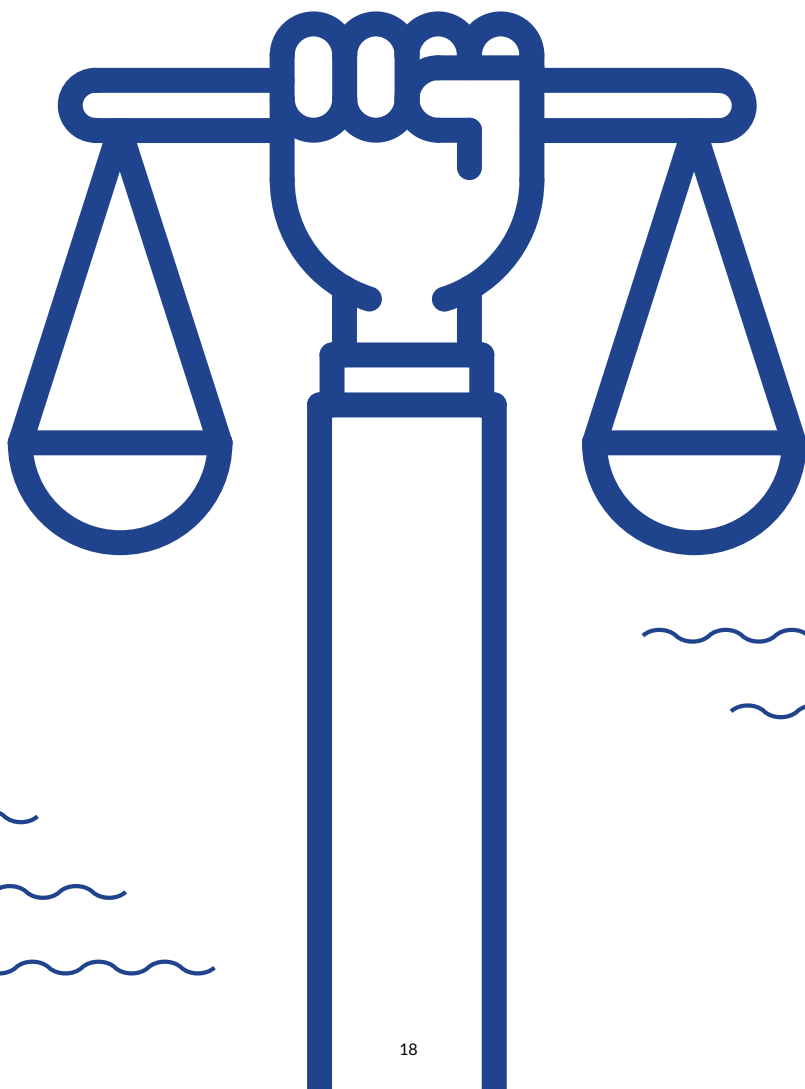

ŹRÓDŁO

To zmodyfikowana wersja ćwiczenia zamieszczonego w materiale:
Razem mamy siłę - Stop dyskryminacji - materiał do pracy z grupą, Amnesty
International, Warszawa 2015.

KOSZULKI

Temat: Próba zmierzenia się z panującymi wokół uprzedzeniami

Czas: 40 minut

Wiek grupy: 12+ lat

Wielkość grupy: 10 - 30 osób

Materiały:

- Wydrukowane i powycinane metki. Musi być dokładnie tyle metek co uczniów/uczennic. Mogą się powtarzać.
- Pudełko, puszka umożliwiająca wylosowanie etykiet
- Większe pudełko, torba, wyglądająca na wypełnioną t-shirtami

Cel:

- Przyjrzenie się sobie i swoim uprzedzeniom, ale też emocjom, jakie towarzyszą nam, kiedy je sobie uświadomimy
- Przyjrzenie się własnej gotowości zmierzenia z danym obszarem dyskryminacji

Metody:

- Eksperyment
- Dyskusja

PRZEBIEG

1 Powiedz:

Za chwilę rozdram wam koszulki (wskaż na duże pudełko lub torbę), w których będziecie chodzić po szkole. Możecie też w nich pójść do domu. To zwykłe koszulki. Mają jedynie na plecach i piersi napis - to nazwa jednego z państw. Każdy może sobie wybrać koszulkę. Aby było sprawniej, na początku, zamiast koszulki będziecie dobierać metki z napisem.

2 Weź mniejsze pudełko i puść po sali - tak, by każda z osób miała chwilę na wybór i wzięcie jednej metki. Podkreśl, że jeśli ktoś nie jest przekonany - może nie wybrać żadnej.

Poproś o ciszę, by każda osoba mogła się zastanowić.

Jeśli grupa jest duża możesz użyć kilku pudełek. Ważne, żeby praca odbywała się w ciszy. Po chwili zabierz pudełka z pozostałymi metkami.

3 Kiedy każda osoba weźmie już metkę, poproś, by w górę podniosły ręce te osoby, które chętnie założą swoją koszulkę.

Następnie poproś, by podniosły ręce te, które niekoniecznie chciałby nosić koszulkę z napisem, który znajduje się na metce.

Na koniec zapytaj, kto nie wybrał żadnej.

4 Na stół wysyp metki, które pozostały. Sprawdź, jakich narodowości zostało najwięcej. Przelicz. Wyniki zapisz na tablicy. Wskaż narodowość, która zyskała najmniejsze zainteresowanie.

Uwaga:

W zaproponowanym ćwiczeniu etykiety/koszulki mają jedynie męskie wersje napisów. To zabieg celowy, by poprzez użycie żeńskich form (np. Albanka, Szwajcarka) nie zaburzyć przebiegu ćwiczenia. W codziennej komunikacji zalecamy jednak używanie języka wrażliwego na płeć, tak by dostrzegać w nim osoby zwyczajowo niedostrzegane.

5 Omówienie. Zapytaj, dlaczego tak mało osób, albo nikt, nie zdecydował się na chodzenie w koszulce z konkretnym napisem?

Skomentuj:

Grupy, które zostały w pudełku to te grupy, które są często społecznie wykluczane. Nie chcemy zakładać koszulek z tymi napisami z dwóch powodów: albo mamy własne uprzedzenia albo boimy się uprzedzeń innych.

To co zrobiliśmy jest testem, czy damy radę się zająć tematem. Bo decyzja o wejściu w dany obszar to takie założenie koszulki.

6 Na koniec przeproś uczniów za drobną prowokację i wyjaśnij, że nie będziesz rozdawać żadnych koszulek zmuszając do chodzenia w nich po szkole. Jeszcze raz powtórz cel ćwiczenia: zmierzenie się z własnymi uprzedzeniami. Wyjaśnij, że duże pudło jest puste i miało na celu uprawdopodobnić jedynie historię o koszulkach.

ŹRÓDŁO

To zmodyfikowana wersja ćwiczenia zamieszczonego w materiale: *Razem mamy siłę: STOP DYSKRYMINACJI!*, *Materiały do pracy z grupą*, Amnesty International, Warszawa 2015.

Etiopczyk

Albańczyk

Chińczyk

Czech

Szwajcar

Meksykanin

Mongoł

Egipcjanin

Rumun

Żyd

Niemiec

Syryjczyk

Estończyk

Japończyk

Francuz

Rosjanin

Amerykanin

Hindus

Ukraińiec

Peruwianczyk

SŁOWA, KTÓRE RANIA

Temat: Refleksja nad przyczynami i skutkami używania słów, które wyrządzają krzywdę. Zrozumienie, jak różni ludzie mogą reagować na różne słowa.

Czas: 40 minut

Wiek grupy: 12+ lat

Wielkość grupy: 10 - 30 osób

Materiały:

- Kilka samoprzylepnych kartek dla każdej z osób
- Przygotowane wcześniej nagłówki tabeli (np. wypisane na kartkach A4)

Cel:

- Zrozumienie granic swojej wypowiedzi

Metody:

- Tworzenie listy
- Priorytetyzacja
- Dyskusja

PRZEBIEG

1 Zapisz i/lub odczytaj na głos Artykuł 13 Konwencji o Prawach Dziecka.

1. *Dziecko będzie miało prawo do swobodnej wypowiedzi; prawo to ma zawierać swobodę poszukiwania, otrzymywania i przekazywania informacji oraz idei wszelkiego rodzaju, bez względu na granice, w formie ustnej, pisemnej bądź za pomocą druku, w formie artystycznej lub z wykorzystaniem każdego innego środka przekazu według wyboru dziecka.*
2. *Wykonywanie tego prawa może podlegać pewnym ograniczeniom, lecz tylko takim, które są przewidziane przez prawo i które są konieczne:*
 - a) *dla poszanowania praw lub reputacji innych osób albo*
 - b) *do ochrony bezpieczeństwa narodowego lub porządku publicznego, bądź zdrowia albo moralności społecznej.*

Zwróć uwagę, że przyznaje on dzieciom prawo do swobodnej wypowiedzi, ale wyraźnie ogranicza takie korzystanie z niej, które narusza prawa lub reputację innych ludzi. **Omów kwestię swobody wypowiedzi, zadając następujące pytania:**

1. Czy zawsze powinniśmy móc mówić to, co nam się żywnie podoba?
2. Czy powinno się nałożyć jakieś ograniczenia na nasze wypowiedzi o tym, co myślimy lub o czym jesteśmy przekonani?
3. Jaki rodzaj języka może naruszać prawa innych ludzi?
4. Jaki rodzaj języka może naruszać reputację innych ludzi?

2 Wręcz każdej osobie karteczki papieru i poproś o zapisanie krzywdzących komentarzy, jakie ludzie wypowiadają na temat innych lub wyzwisk, jakimi ludzie obrzucają się nawzajem – każde na osobnej karteczce. Podkreśl, że tym razem można używać także słów, które są uważane za niedopuszczalne, wulgarne, w innych przypadkach zakazywane. Ważne, by wypisać jak najwięcej słów.

3 Na tablicy zrób tabelę ze skalą od „Przekomarzenie się/dokazywanie” do „W najwyższym stopniu bolesne/poniżające” (wzór poniżej) i powieś ją w widocznym miejscu. Poproś osoby uczestniczące o przyklejenie karteczek tam, gdzie według nich powinny się znaleźć na skali. Zadbaj o to, by podczas tej czynności nie rozmawiały ze sobą.

Przekomarzenie się / dokazywanie / nic bolesnego	Nieco bolesne / poniżające	Umiarkowanie bolesne / poniżające	Bardzo bolesne / poniżające	W najwyższym stopniu bolesne / poniżające

4 Następnie, poproś wszystkich o przyjrzenie się tablicy. Zazwyczaj te same słowa i zwroty pojawiają się kilkakrotnie, choć niemal zawsze w różnych miejscach na skali.

5 Poproś o zajęcie swoich miejsc. Pomóż przeanalizować spostrzeżenia przy pomocy następujących pytań:

- a) Czy któreś ze słów lub zwrotów pojawiały się więcej niż w jednej kolumnie?
- b) Jak sądzicie, dlaczego część z was uznała, że jakieś słowo lub zwrot nie boli, a część uznała je za bolesne lub poniżające?
- c) Czy sposób, w jaki się dane słowo wypowiada, lub też to, kto je wypowiada, ma tu jakieś znaczenie?
- d) Dlaczego ludzie używają tego rodzaju słów i zwrotów?
- e) Czy krzywdzenie innych słowami to pewnego rodzaju forma przemocy? Dlaczego?

6 Spytaj, czy widzą między wyszczególnionymi słowami jakieś podobieństwa, na podstawie których dałoby się podzielić je na kilka kategorii.

Zapisuj na tablicy, w miarę zgłaszania, kategorie m.in.:

- Wygląd fizyczny,
- Sprawność fizyczna,
- Cechy psychiczne,
- Seksualność,
- Rodzina,
- Pochodzenie etniczne.
- Płeć

Ukierunkuj analizę przy pomocy następujących pytań:

- a) Czy któreś z tych słów używane są wyłącznie wobec dziewczynek? A wobec chłopców?
- b) Dlaczego sądzicie, że dane słowo lub zwrot można zaliczyć właśnie do tej kategorii?
- c) Do jakiej kategorii zaliczylibyście słowa uznane za najbardziej bolesne?
- d) Jakie wnioski na temat języka, który krzywdzi, możecie wyciągnąć na podstawie stworzonych przez siebie kategorii?

7 Poproś o odlepienie ich karteczek z tabeli i umieszczenie w tej kategorii, do której według nich należą. Możesz stworzyć kategorię dodatkową: „Inne”.

Poczekaj, aż na powrót usiądą, i zadaj następujące pytania:

- a) Która kategoria zawiera największą liczbę karteczek? Czym byście to wytłumaczyły?
- b) Czy słowa, uznane za najbardziej bolesne, trafiły do jednej konkretnej kategorii?
- c) Nie odpowiadajcie na to pytanie na głos, tylko przemyślcie sobie - czy słowa, których same używacie, należą do jakiejś konkretnej kategorii?

8 Odnieś kwestię języka, który krzywdzi, do obowiązków płynących z przysługujących nam wszystkim praw człowieka, zadając następujące pytania:

- a) Czy dorośli mają obowiązek powstrzymać się od stosowania języka, który krzywdzi? Jeśli tak, to dlaczego?
- b) Czy młodzież ma obowiązek działać na rzecz wyeliminowania takiego języka ze swojego życia? Jeśli tak, to dlaczego?
- c) Co możecie zrobić w swojej społeczności, by nie używano języka, który krzywdzi?
- d) Dlaczego tak ważne jest, by do tego doprowadzić?
- e) W jaki sposób język, który krzywdzi, łamie przysługujące komuś prawa człowieka?

Wskazówki dla osoby prowadzącej zajęcia

Zajęcia te wymagają umiejętności oceny sytuacji. Wprawdzie ludzie już od małego znają „brzydkie słowa”, ale rzadko rozmawiają na ich temat z dorosłymi. Punkty 2-4 mogą wywołać wśród nich zakłopotanie lub nerwowe chichoty. Uspokój dzieci wyjaśnieniem, że tym razem, i w tym kontekście, słowa takie mogą pojawić się w przestrzeni publicznej, gdyż nie używają ich w ścisłym sensie tego słowa, tylko je przytaczają do celów dyskusji.

Dobrze jest, by nie wypowiadać tych słów na głos, tylko mieć je przed oczyma na piśmie.

Głównym celem edukacyjnym zajęć jest pokazanie, że to samo słowo może wywoływać zgoła odmienne odczucia – np. wyraz, który jedna osoba uzna za zabawny, dla innej może być bardzo upokarzający. Nie dopuść do tego, by dyskusja naraziła na szwank odczucia wrażliwszych osób tylko dlatego, że inni członkowie

grupy, w przeciwieństwie do nich, uważają jakieś wyrażenie za niewinne. Być może trzeba będzie poświęcić nieco czasu na rozpatrzenie czynników, które mogą uwrażliwiać niektórych na pewne słowa.

Nie poleca się organizowania tych zajęć w grupach o dużym zróżnicowaniu wiekowym.

ŹRÓDŁO

Nancy Flowers, *Kompasik. Edukacja na rzecz praw człowieka w pracy z dziećmi*,
CODN, Warszawa 2009.

WIZUALNA BIOGRAFIA

Temat: Praktyczne zmierzenie się z mechanizmem powstawania pierwszego wrażenia oraz jego wpływ na postrzeganie innych ludzi.

Czas: 40 minut

Wiek grupy: 12+ lat

Wielkość grupy: 10 - 30 osób

Materiały:

- Dwa zdjęcia (wydrukowane, by łatwo je pokazać grupie)
- Powielona ankieta dla każdej osoby

Cel:

- Zrozumienie, na czym polega efekt pierwszego wrażenia i jaki wpływ ma na powstawanie stereotypów i uprzedzeń
- Uświadomienie, jaki wpływ mają stereotypy na postrzeganie innych ludzi (nawet tych, których osobiście nie znamy)

Metody:

- Eksperyment
- Praca indywidualna
- Dyskusja

PRZEBIEG

1 Rozdajankiety. Pokaż osobom uczestniczącym przygotowane przez ciebie zdjęcie nr 1. Poproś o wypełnienie ankiet.

Następnie, bez żadnych przerw, dyskusji i podsumowań, przejdź do drugiego zdjęcia (w międzyczasie odłóż zdjęcie nr 1, by nie było widoczne). Poproś o przyjrzenie się przedstawionej osobie, a następnie poproś o wypełnienie drugiej części ankiety.

2 Poproś osoby uczestniczące, aby przedstawili przygotowane przez siebie biografie. Możesz poprosić o policzenie, ile w ankietach jest cech wspólnych, a ile różnic. Pozwól, by padły różne odpowiedzi. W tym zadaniu nie trzeba się zgadzać.

3 Pokaż dwa zdjęcia obok siebie i powiedz, że to ta sama osoba, a fotografię zrobiono w odstępie kilkunastu minut. To austriacki prawnik, pomysłodawca eksperymentu.

Zapytaj, skąd osoby wiedziały, kim jest prezentowana postać i skąd pojawiło się tak wiele rozbieżności w jej ocenie (mimo, że to ta sama osoba)?

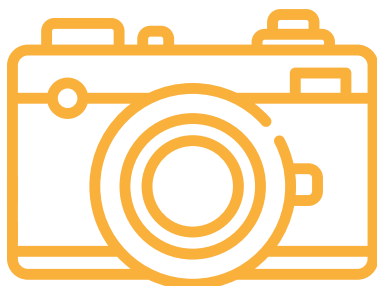
Zaproś uczestników do dyskusji na temat powstawania pierwszego wrażenia.

Zapytaj:

- Jakie cechy wpłynęły na opisy osób przedstawionych na fotografiach?
- Czy pierwsze wrażenia są ważne? Jaki mają wpływ na nasz stosunek do innych ludzi?
- Czy przy kolejnych kontaktach z daną osobą lub grupą warto je weryfikować?
- Jakie mogą być konsekwencje posługiwania się „wiedzą” z pierwszego wrażenia?
- Jak można przeciwdziałać tym konsekwencjom, by nie popełnić błędu czy skrzywdzić innych ludzi?

ŹRÓDŁO

To zmodyfikowana wersja ćwiczenia zamieszczonego w materiale:
Antydyskryminacja. Pakiet edukacyjny, Wyd. CODN, Warszawa 2005.

ANKIETA

Pytania	Foto #1	Foto #2
Kim jest ta osoba?		
Jaki jest jej zawód?		
Czy ta osoba jest szczęśliwa, czy nie?		
uległy	☐	☐
ambitny	☐	☐
chętny do pomocy	☐	☐
towarzyski	☐	☐
inteligentny	☐	☐
głupi	☐	☐
godny zaufania	☐	☐
uczuciowy	☐	☐
agresywny	☐	☐
roztrzepany	☐	☐
chłodny	☐	☐
niebezpieczny	☐	☐
trzeźwo myślący	☐	☐
spokojny	☐	☐
rozrywkowy	☐	☐
poważny	☐	☐
samotny	☐	☐
marzycielski	☐	☐
egoistyczny	☐	☐
dziecinny	☐	☐
odnoszący sukcesy	☐	☐

Homo Faber

Fundacja
sempre frente
nauka i rozwój przez doświadczenie

PROJEKT ZREALIZOWANY
DZIĘKI WSPARCIU
MIASTA LUBLIN

Zadanie finansowane ze środków Gminy Lublin